

1, Az energiagazdálkodás

1, Energiagazdálkodás három alappillére?

- 1, a felhasznált energiamennyiséggel való takarékoskodás
- 2, energiafelhasználás hatékonyságának növelése.
- 3, energia-beszerezés optimalizálása

2, energiahordozók csoportosítása

- primer: természetben előfordulnak. Pl: szén kőolaj
- Szekunder: a felhasználás jellegzetességeinek megfelelően átalakított energiahordozók Pl:benzin, gázolaj, villamos energia

3, Hogyan készül az energiamérleg?

Egy adott időszakra az összes beérkező és az összes felhasznált (és betárolt) energia mennyisége megegyezik. Az ábrázolt mennyiség lehet primer és secunder energiahordozó is vegyesen.
Az energia átalakítás irányát vagy a szállítás irányát nyilakkal jelöljük.

4, Ismertesse Magyarország villamos energia ellátását!

220, 400, (750)kV – alaphálózat, nemzetközi és hazai energiaszállítás. Hurkolt
120 kV – főelosztó hálózat, országon belüli „egyenletes terítés”
a nagyobb fogyasztói centrumokba, Hurkolt
10, 20, 35 kV – elosztóhálózat, áramszolgáltatói elosztás közel a fogyasztókhoz,
Topológiailag íves gyűrűs hálózat, amely üzemszerűen mindenkor sugaras.

A hazai kőolaj földgáz és villamos energia hálózatok nemzetközi hálózatban vannak szervezve közvetlenül csak a nagyfogyasztók kerülnek vele kapcsolatba.
A kisebb fogyasztók a megfelelő alsóbb szintű elosztóhálózathoz csatlakoznak mind gáz mind villamos energia vonatkozásában.

2, Energetikai műszaki jellemzők

1, Mit jelent az energetikai hatásfok?

Egy folyamatban mekkora befektetett ráfordítás és a hasznosuló eredmény aránya.
Megmutatja a kivett energia és a befektetett energia arányát.

$$\text{energetikahatásfok} = \frac{[\text{kiadott villamosenergia (kWh)} + \text{kiadott hő (kWh)}]}{\text{felhasznált tüzelőanyag (kWh)}}$$

$$\eta = \frac{E_{ki}}{E_{be}} = \frac{E_{ki}}{E_{ki} + E_{veszt}} = \frac{1}{1 + \frac{E_{veszt}}{E_{ki}}} = \frac{E_{be} - E_{veszt}}{E_{be}} = 1 - \frac{E_{veszt}}{E_{be}}$$

ahol: η - hatásfok ($0 < \eta < 1$)

E_{be} - a folyamatba bevitt energiamennyiség

E_{ki} - a folyamatból kivett / nyert energiamennyiség

E_{veszt} - a folyamat során elvesző energiamennyiség

2, Mit jelent a hatásosság?

PI: ha veszteségmentes folyamatokat akarunk összehasonlítani mértékegység nélküli mutató – ténylegesen elérhető eredmény osztva az elméletileg elérhető eredménnyel. jele: Φ

3, Mit jelent a hatékonyság?

Adott energiamennyiséggel milyen eredményt értünk el. Jele: H
elért technológiai paraméter osztva a bevitt energiával

4, Mit jelent a fajlagos energia felhasználás?

Ez a mutató megmutatja, hogy adott energiamennyiséggel mekkora eredményt érhetünk el.

PI: 9 liter üzemanyag / 100km

5, egy készüléknek állandó-e a hatásfoka?

A hatásfokértékek jelentősen függenek a technológia üzemi állapotától, ezért a berendezésekre többnyire olyan hatásfok görbéket adnak meg, amelyek valami függvényében mutatják az eredő hatásfokot.

3, Villamos gépek párhuzamos üzemeltetése

1, Hogyan alakulnak a veszteségek a trafók párhuzamos üzeménél?

egy trafóra: $P_{\text{veszt-vas}} = \text{állandó}$ $P_{\text{veszt-terh}} = I^2 \cdot R$

két trafóra: $2 \cdot P_{\text{veszt-vas}} = 2 \cdot \text{állandó}$ $P_{\text{veszt-terh}} = (I/2)^2 \cdot R = I^2/4 \cdot R$

ha a kettőt együtt ábrázoljuk, egy metszéspontot kapunk, ez alapján kell tervezni!

Üzemeltetés célja: - hatásfoknövelés, - veszteségminimalizálás,
- üzemeltetési, beruházási, karbantartási költség minimalizálása, - ellátás biztosítása

2, Hogyan alakulnak a veszteségek a generátorok párhuzamos üzeménél?

Pállandó. veszteségterhelés független vasvesztés

Pterhelés.lin.vesztés=terheléssel arányos súrlódási veszteség

Pterh.négyz.veszt= $I^2 \cdot R$ – terhelés négyzetével arányos ohmos veszteség

több generátornál: terheléssel arányos összetevővel nem kell számolni,
ez megoszlik -> ugyanúgy egyenletrendezés

3, Mi a terhelési tényező?

Csatlakozásnál csak a szükséges értéket szabad lekötöni megfelelő tartalékkal

– mennyire használjuk ki ezt az értéket, ezt mutatja a terhelési tényező.

Egy évre $t=8760$ óra

4, Mi a tartamgörbe?

Az áramfüggvényt kis egységekre bontva és azt nagyság szerint átszortozva kapjuk a tartamgörbét (gyakorlatilag az eloszlásfüggvényt, hogy az év hány órájában volt nagyobb a terhelés mint a görbe adott pontjáról leolvasható)

5, Mi a veszteségi tényező? Segítségével ki lehet számolni, hogy egy fogyasztót ellátó vezetéken egy időszak alatt mekkora veszteség keletkezett, ha a fogyasztónál megmértük a hasznos vételezett energiát.

4, Meddőgazdálkodás

1, Hogyan keletkezik meddő energia?

Az induktív és kapacitív fogyasztókon a szinuszos feszültség és áram nincsenek szinkronban, az áram és a feszültség szorzata a látszólagos teljesítményt adja, míg az azonos irányú összetevők a hatásos teljesítményt, a merőleges összetevők pedig a meddő teljesítményt szolgáltatják.

A meddő teljesítmény a villamos gépek üzemeltetéséhez szükséges.

2, Mi a célja a meddőgazdálkodásnak?

Célja a hálózati meddőegyensúly fenntartása, a megfelelő feszültségviszonyok elérése (U/Q szabályozás), a rendszer stabilitásának biztosítása, készülékek stabilitásának biztosítása, veszteségek csökkentése.

3, Milyen meddő termelő eszközöket ismer?

Kondenzátorok, söntfojtók, szinkron kompenzátorok, vezetékek, transzformátorok, és kapacitív fogyasztók, generátor, szinkron kompenzátor

4, Milyen meddőkompenzációs módokat ismer?

Egyedi kompenzáció: A végfogyasztói készülékek közvetlen közelében helyeznek el kondenzátorokat. Előnye: csak a készülék bekapcsolásakor üzemel, ill. a belső vezeték hálózatot sem terheli. Alkalmazzák: induktív motoroknál, fénycsöves világítótesteknél.

Csoportos kompenzáció: Valamely technológiai egység közösen kap meddő forrást, pl: egy folyosó világítása vagy egy bonyolultabb gépsor. Előnye: a méretből adódó gazdaságosság.

Központi kompenzáció egy automatikusan működő berendezés, ami figyeli a fázisszög névleges és valódi értéke közti eltérést és ennek megfelelően kapcsol ki, v. be kondenzátor telepeket.

Olyan helyeken használják, ahol veszélyes lenne a túlkompenzálás, v. gazdaságtalan lenne az alulkompenzálás a gyakori terhelés ingadozás miatt. Előnye, hogy a kompenzáció mindig az aktuális terheléshez igazodik.

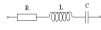
Vegyes kompenzáció olyan struktúra béli kialakítás, ahol a fontosabb fogyasztók egyedileg a többi, pedig csoportosan, vagy központilag van kompenzálva.

11, Új létesítmény meddőkompenzációjának szempontjai:

Melyek a meddőteljesítményt igénylő berendezések? Mekkora lesz a meddő energiaigény? Mekkora a vezetékek meddőteljesítmény igénye? Folyamatos lesz-e a terhelés? Szükség van-e kompenzációra? Fázisjavítás lehetséges-e természetes úton (üresen járó vezeték)? Milyen kompenzációs módot válasszunk? Milyen eszközt használjunk? Gazdaságossági számítás!

5, Energiaminőség, rezonancia, felharmónikusok

1, Ismertesse a soros rezgőkört!

A soros rezgőkör komplex impedanciája és abszolút értéke:

$$\hat{Z} = R + i\omega L - \frac{i}{\omega C} \quad Z = \sqrt{R^2 + \left(\omega L - \frac{1}{\omega C}\right)^2}$$

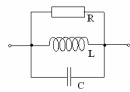
Az impedancia körfrekvencia függvénye (Thomson-formula)

$$\omega_0 = \frac{1}{\sqrt{LC}}$$

A jósági tényező jellemzi a rezonancia élességét.

$$Q = \frac{\omega_0 L}{R}$$

2, Ismertesse a párhuzamos rezgőkört!

Párhuzamos rezgőkör admittanciája:

$$Y = \sqrt{\frac{1}{R^2} + \left(\omega C - \frac{1}{\omega L}\right)^2}$$

Körfrekvenciája:

$$\omega_0 = \frac{1}{\sqrt{LC}}$$

A jósági tényező jellemzi a rezonancia élességét.

$$Q = \frac{\omega_0 L}{R}$$

3, Melyek az energiamennyiségi kritériumok?

A tápfeszültség nagysága

A tápfeszültség nagyságát az U_c megegyezékes feszültség adja meg. Általában ne haladják meg az U_c 4 %-át, de nagyon rövid időre az U_c 6 %-át is meghaladhatja a nap folyamán többször.

- Feszültségaszimmetria

A háromfázisú rendszerben olyan állapot, amikor a fázisfeszültségek effektív értékei vagy az egymást követő fázisok közötti fáziseltolódások nem egyelőek. A feszültség aszimmetria kompatibilitási és tervezési szintjei 1-2% körül elfogadott.

- tápfeszültség-letörés

A tápfeszültség hirtelen csökkenése az U_c megegyezékes feszültség 90%-a és 1%-a közötti értékre, amit egy rövid időtartam után a feszültség visszaállása követ. A feszültségletörés szokásos ideje 10 ms és 1 perc között van.

- Atápláláskimaradása

Az az eset, amikor a csatlakozási pontokon a feszültség kisebb, mint az U_c megegyezékes feszültség 1%-a. A táplálás kimaradása a következőképpen osztályozható:

- előre tervezett, az elosztóhálózaton beütemezett munkák végrehajtása céljából, amelyről a fogyasztókat előzetesen tájékoztatták vagy
- véletlenszerű, amelyet külső eseményekkel, villamos szerkezetek hibájával vagy zavarásával kapcsolatos tartós vagy tranziens hibák okoznak, amely lehet:

- hosszú idejű kimaradás (három percnél hosszabb), amelyet tartós hiba okoz;
- rövid idejű kimaradás (három percen belül), amelyet tranziens hiba okoz

- Átmeneti, hálózati frekvenciájú túlfeszültség

Viszonylag hosszú idejű túlfeszültség egy adott helyen. Általában kapcsolási műveletek vagy hibák következtében keletkeznek.

- Tranziens túlfeszültség

Rövid idejű, periodikus vagy nem periodikus, általában erősen csillapodó túlfeszültség, néhány milliszekundum vagy annál kisebb időtartammal.

- Hálózati jelfeszültség

A tápfeszültségre szuperponált jel információ továbbítására a közcélú elosztóhálózaton belül és a fogyasztói létesítményekhez. A közcélú elosztóhálózaton a jeleket három csoportba lehet sorolni:

- hangfrekvenciás vezérlőjelek: szuperponált szinuszos feszültségű jelek a 110 – 3000 Hz tartományban;
- vivőfrekvenciás jelek: szuperponált szinuszos feszültségű jelek a 3 – 148,5 kHz tartományban;
- címzőjelek: szuperponált rövid idejű változások (tranziensek) a feszültség hullám meghatározott pontjain.

4, Hogyan alakulhat ki rezonancia az erősáramú hálózatokon?

Induktív gépek üzemeltetésekor vagy kompenzáló kondenzátorok hálózatba kapcsolása esetén alakul ki a rezonancia.

5, Hogyan keletkeznek a felharmonikusok?

Felharmonikusok keletkeznek a hálózatra kapcsolt rezgőkörökben. Pl nem lineáris fogyasztók (kapcsolóüzemű tápegységek).

6. Gazdaságossági kérdések

1, A gazdaságosság fogalma

A gazdaságosság egy összetett fogalom. Akkor használjuk, ha a beruházó számára megéri a beruházást véghezvinni. Itt figyelembe kell venni, hogy kink a szempontjából vizsgáljuk, mennyibe kerül, milyen időtávú a befektetés és milyen forrást (belső, v. külső) használunk fel. A teljes költség a beruházás, az üzemeltetés és a karbantartás összegéből áll.

2, Milyen költségekkel kell egy beruházásnál számolni?

Összköltség = beruházás + üzemeltetés + karbantartás + bontás

3, Mi a pénzvisszatérülési idő (payback time)?

Nominálisan mennyi idő alatt jön vissza a projektbe betett pénz. (diszkontálással kell számolni!!)

4, Mi a nettó jelenérték (NPV)?

A nettó jelenérték számításnál (NPV – Net Present Value) a projekt jövőbeli költségeit és kiadásait írjuk fel diszkontálva egy táblázatba és összegezzük egy időszakra a mai értékeket. Az így kapott érték a projekt nettó jelenértéke. Ha ez pozitív akkor nyerünk a projekten.

5, Milyen összetevői vannak a villamos energia árának?

A villamos energia árának összetevői két csoportba sorolhatóak, egyrészt vannak hatóság által és vannak a kereskedő által megállapított tételek. A hatóság állapítja meg a rendszerirányításhoz, az elosztáshoz kapcsolódó díjakat, az energia adót és az ÁFA tartalmat. A kereskedő szabja meg a villamos energia és a kiegyenlítő energia díját.

7. A fogyasztói befolyásolás (DSM)

5 főbb fogyasztói csoport: hűtőberendezések, fűtőberendezések, állandó üzemű motorok, egyéb motorok, világítás-elektronika.

2, Mit jelent a DSM?

Demand Side Management elsődleges célja a napi fogyasztás egyenletesebbé tétele, az energiafelhasználás hatékonyságának növelése.

részek: passzív, aktív (indirekt, direkt)

3, Mit jelent a HKV?

A HKV lényege, hogy az Üzemirányító Központokból (ÜIK) előre meghatározott menetrenddel, az ellátás területén lévő hőtárolós fogyasztói csoportokat (villanybojler, villanykályha) egy kapcsoló jellel ki illetve bekapcsolnak. Általában 183 vagy 213 Hz-et kapcsolnak a köf hálózatra, a trafókon keresztül jut a kif fogyasztók óráihoz, itt kapcsolnak éjszakai áramra.

A HKV program fő célja a villamos energiarendszer terhelési görbéjének a javítása volt – manapság az áramszolgáltatói terhelés kiegyenlítés eszközévé vált.

4, Mit jelent a RKV?

Felhasználói Vezérlő Állomás (User Control Station):

Azoknak a felhasználóknak, akik csatlakozni szeretnének az RKV rendszerhez az EFR biztosít egy munkaállomást, amely kapcsolódik a Központi Számítógéphez. A munkaállomáson egy szoftver segítségével a felhasználó megszerkesztheti az általa kiküldeni kívánt parancsokat idő- vagy eseményvezérelten. Amennyiben már más központi vezérlő (pl. HKV) és/vagy terhelésgazdálkodási rendszere van a felhasználónak, akkor itt oldható meg a rendszerek összekötése.

Központi Számítógép (Central Computer):

Az adó mellett elhelyezett EFR számítógép, amely feldolgozza a felhasználói munkaállomásokról beérkező adáskéréseket, prioritás szerinti sorrendbe teszi őket, majd előállítja és továbbítja a HH (hosszú hullámú) rádióadó felé a kiadásra kerülő parancsot. Felhasználói parancsok közti időben 10 másodpercenként a kódolt pontos idő kerül a rádióadóra.

Hosszúhullámú Rádióadó (Transmitter system): Ez az adó sugározza ki 200Bd-os sebességgel az éterbe a központ által összeállított parancsokat. Egy adó hatósugara kb. 400-600km a terepviszonyoktól és az adóteljesítménytől függően. A használt frekvencia Németországban 129.1 és 139 kHz. Ezt az egységet az EFR bérlő valamely szakosított cégtől, például Németországban a Deutsche Telekom-tól. Magyarországon a Lakihegyi adót választották RKV sugárzó helynek.

RKV vevőkészülékek (Receiver):

Az adó körzetében elhelyezett vevők feladata a kisugárzott parancsok vétele és végrehajtása. Leggyakrabban a vevők - egy vagy több- potenciál független kimeneti relét tartalmaznak, amely(ek) parancsokkal direkt vagy indirekt módon vezérelhetők. A modern vevők nemcsak szimpla parancsvégrehajtásra alkalmasak, hanem a beépített óra segítségével távparaméterezhető időfüggő kapcsolásokra is használhatók. A HKV szerepét az új fejlesztéseknél átveszi az RKV. Ez elvileg sokkal finomabb, egyedi címzési lehetőséget is magában hordoz, mégis csak a jelenlegi HKV rendszer cseréjére használják mindennemű *funkcionalitás bővítés nélkül*. Éppen ezért a rendszer üzemére, a teljesítménygazdálkodásra érdemi hatása egyelőre nincs. Korszerűsége ellenére hibája, hogy csak egyirányú, azaz központból a fogyasztó felé történő adattovábbításra alkalmazható.

Felhasználási lehetőségei: Villamos mérők tarifaváltása, Közvilágítás vezérlése, Fogyasztói készülékek kapcsolása, Katasztrófavédelmi vezérléseknél (pl. Sziréna), Villamos terhelésvezérlő rendszerekben, Ipari üzemekben beavatkozó eszközként.

Amennyiben megfelelő adatgyűjtők beépítésével megoldják a „kétirányú” kommunikációt (fogyasztási adatok gyűjtése), akkor az egyszerű vezérlés átalakulhat egy intelligens szabályzássá, melynek segítségével aktív terhelés menedzsment is megvalósítható.

5, Milyen aktív DSM megoldásokat ismer?

Aktív: a pillanatnyi fogyasztás tényleges befolyásolása

- indirekt: többtarifás rendszer, Real-Time dinamikus tarifa, megszakítható terhelés, elosztott (fogyasztó oldali) termelés, mikrogridok, intelligens fogyasztók
- direkt: HKV, RKV, Frekvenciafüggő Terhelés Korlátozó Automatika, Rotációs Terhelés

6, Milyen passzív DSM megoldásokat ismer?

Passzív: energiateljesítmény felhasználás hatékonysága, vagyis az alkalmazott eszközök nagyobb hatásfokán keresztül működik. Ezáltal bármikor elfogyasztott villamos energia mennyisége kisebb lehet.

8, Hogyan lehet intelligens egy fogyasztó?

Ennek során együttműködést alakítanak ki többek között a háztartási fogyasztókkal, amelyek együttműködnek az ellátórendszerrel. A kisfogyasztókat három kategóriába lehet sorolni részben a műszaki kialakításuk, részben pedig a felhasználásuk jellegét illetően:

- Spontán fogyasztók, amelyek bármikor, vagy legalábbis a nap egy jellemző szakában kerülnek bekapcsolásra. Ezek ki/bekapcsolását nem célszerű külső automatikákra bízni
- Átmenetrendezhető fogyasztók, amelyeket nem célszerű távoli, központi automatikával kapcsolni, de mégis bizonyos szempontok alapján (pl. olcsóbb tarifa), a fogyasztó úgy dönthet, hogy késleltetve használja őket.
- Végül a fogyasztóknak van egy olyan csoportja, amelyet évtizedek óta kialakult rendszer szerint egy távoli, központi automatika alapján (és a helyi felhasználás figyelembevételével) kapcsolnak ki/be. Ezek a Hangfrekvenciás Körvezérlésbe bekapcsolt villanykályhák és villanybojlerek.

Az intelligencia több szinten megvalósítható, mint pl. háztartási fogyasztás (és termelés) ütemezése, dinamikus tarifa használata.

8. A fogyasztói görbék elemzése

1, Mit jelent a menetrend?

előre megbecsült terhelés/fogyasztás –eloszlás.

3, Milyen jellemzőket lehet kiolvasni egy fogyasztási görbéből?

terhelésváltozás, napi/heti periodicitás, részfogyasztók teljesítményfelvétele, szezonális,

4, Milyen felbontású lehet egy fogyasztási görbe?

éves, havi, napi, negyedórás, egyedi, kvalitatív – névleges teljesítmény-üzemidőből számolt terhelés/fogyasztás

9. A terhelésbecslés

1, Mi a terhelésbecslés feladata?

A terhelés (esetleg termelés) becslés (jóslás, előrejelzés) során történeti (múltbeli) adatsorok ismeretében és előre jelzett meteorológiai adatok alapján megbecsüljük valamilyen mennyiség jövőben várható értékét, változását, trendjét.

Módszerek: időszerelemzés, korreláció- és regresszió számítás, neurális hálózatok – mesterséges intelligencia megoldások

2, Milyen terheléstípusokat ismer?

- Elektromos fogyasztás
- Erő művi termelőképeség
- Gázfogyasztás
- Vízfogyasztás
- (Táv)hő fogyasztás, stb.

3, Mit jelent a korrelációszámítás?

A fogyasztás elsősorban a naptári naptól, naptípustól, évszaktól függ. Megfigyelhető, hogy azonos napokon a hideg, meleg, köd, szél szintén befolyásolja az értékeket. A korreláció analízis során azt elemezzük, hogy

- Milyen mennyiségek és hogyan hatnak a becslés célértékére?
- Hány paramétert vegyünk figyelembe?
- Milyen regressziós függvényt alkalmazzunk?

4, Mit jelent a naptípus?

A naptári nap minőségét jellemzi:- hideg – meleg- ködös - szeles

5, Milyen időtávokat, milyen céllal fed le a terhelésbecslés?

Mindegyik eljárásnak megvannak az el_nyei nehézségei. A becslés el_retekintési ideje lehet

- Rövidtávú: 1-3 óra, „on-line becslés”
- Középtávú: 1-15 nap, off-line, üzemel_készítésre, napi terhelési görbék készítése,
- Hosszútávú: 1-5 év, off-line, hálózattervezésre, csúcsterhelés vizsgálatra

6, Milyen szempontokat vesznek figyelembe a becslésnél?

A legfontosabb alapkérdések:

- Milyen értéket kell becsülni?
- Milyen legyen a becslés el_retekintési ideje?
- Mely tényezők és hogyan befolyásolják a becsült mennyiséget? (adatelemzés)
- Mi a rendelkezésre álló történeti adatok köre?
- Milyen felbontás szükséges? (órás, napi?)
- Milyen algoritmust alkalmazzunk?
- Mekkora a minimálisan elvárt hiba/pontosság és szórás?

- Milyen előrejelzési adatok állnak rendelkezésre, illetve melyeket lehet beszerezni?

További kérdések:

- Mennyire tudom azonosítani a fogyasztás egyes összetevőit?
- Mi az a határ, amelynél tovább már nem tudom, vagy nem érdemes tovább bontani az összetevőket?
- Ha erős korreláció van a hőmérséklet és a fogyasztás között, akkor érdemes hőmérséklet előrejelzési értékeket beszerezni.
- Hány napra előre lehet őket beszerezni? Órás értékek kellene, vagy napi középhőmérséklet, esetleg maximum és minimum értékek?
- Hogyan viszonyul a kívánt előretekintési idő a meteorológiai előrejelzés idejéhez?
- Hogyan változik a pontosság további előrejelzési adatok használatával (pl. páratartalom, fedettség, szél, stb.), és ez megéri-e?, Stb.

7, Milyen módszereket ismer a terhelésbecslésre?

Az egyik legegyszerűbb (és nem is olyan rossz) módszer, ha azt mondjuk, hogy holnap ilyenkor ugyanakkora lesz pl. a villamos fogyasztás, mint éppen most. Kifinomultabb esetekben alkalmaznak

- Idősorelemzést
  - Trend-, szezonális-, ciklikusság vizsgálat, véletlen ingadozás kiszűrése
- Korreláció- és regressziószámítást
  - Két, vagy több mennyiség közötti korreláció
  - Lineáris, polinom, hatvány, stb. regresszió
- Neurális hálózatokat, mesterséges intelligencia megoldásokat

Ha 24 órás napi görbéket becsülünk off-line jelleggel, 1 nappal korábban, akkor a következő leggyakoribb becslési módokat alkalmazzuk:

Hasonlónapi

- A hasonlónapi becslés a viszonylag legegyszerűbb becslési módszer.
- Lényege, hogy a történeti adatsorok felhasználásával naptípusonként átlagolást végzünk és az így kapott adatsort használjuk fel a becsült nap adatsorának megadásához.
- Abban az esetben célszerű használni, ha a becsült érték csak a naptípusoktól függ.

Mintaillesztéses

- A mintaillesztéses becslés az előrejelzési adatokat (időjárás, naptípus, dátum) összehasonlítja a történeti adatbázisban található napok adataival és egy eltérésfüggvény segítségével listát kínál fel a legjobban egyező múltbeli napokról.
- Az összehasonlítás azonos naptípusú napok között történik.
- Abban az esetben célszerű használni, ha a becsült érték a naptípusoktól és valamilyen időjárási paramétertől is függ.
- Az összehasonlításhoz az időjárási adat(ok) (történeti és előre jelzett) napi középértéke, napi minimuma és maximuma is szükséges.

Időjárás adaptív

- Az időjárás adaptív becslés a történeti adatsorok és időjárási adatok alapján keres összefüggést az időjárás változás, a naptípusok és a becsült érték napi változása között.
- Az így kialakított modellt felhasználva az időjárás-előrejelzési adatok és a naptípus alapján számítható a becsült adatsor.

- Abban az esetben célszerű használni, ha a becslt érték a naptípusoktól és valamilyen időjárás paramétertől is függ.
- Adatelemzés segítségével lehet kiválasztani a megfelelő becslő függvényt, ami lehet: lineáris, polinomiális, exponenciális, logaritmus és hatvány. A gyakorlatban lineáris és polinomiális használatos.
- Az időjárás adaptív becsléshez az időjárás adat(ok) (történeti és előre jelzett) olyan felbontása szükséges, ami megegyezik a becslt adatsor felbontásával. Pl.: Ha órás felbontású adatsort becslünk, akkor órás felbontású időjárás adatsorok szükségesek.

10 Vállalati szintű piaci energia-beszerezés

1, Mit jelent az egyetemes szolgáltatás?

A jelenlegi villamos piaci modell szerint a termelői engedélyes megtermeli, a hálózati engedélyes elszállítja, a villamosenergia-kereskedő pedig árulja a feljogosított fogyasztónak a villamos energiát, miközben az egyetemes szolgáltató a lakossági kisfogyasztókat látja el energiával.

Egyetemes szolgáltatás

A villamosenergia-kereskedelem körébe tartozó sajátos villamosenergia-értékesítési mód, amely az ország területén bárhol, meghatározott minőségben a jogosult felhasználó számára méltányos, összehasonlítható, átlátható ár ellenében igénybe vehető;

- Az egyetemes szolgáltatót az egyetemes szolgáltatás vonatkozásában villamosenergia értékesítési és szerz_déskötési kötelezettség terheli, minden erre jogosult fogyasztó tekintetében a külön jogszabályban meghatározott módon bejelentett szándéka esetén.

- Az egyetemes szolgáltató által kötött villamosenergia-értékesítési szerz_dés alapján az egyetemes szolgáltatás keretébe tartozik:

- o a külön jogszabályban meghatározott típusú árszabások alapján szolgáltatott villamos energia.

- o a külön jogszabályban meghatározott szolgáltatási színvonalú ügyfélkapcsolati szolgáltatás.

- o a védend_fogyasztóknak e törvény és külön jogszabály alapján nyújtott szolgáltatások.

- Az egyetemes szolgáltató az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult fogyasztóknak nem értékesíthet villamos energiát.

- Az egyetemes szolgáltatót az üzletszabályzatban meghatározott általános szerz_dési feltételekkel, határozatlan tartamú szerz_dés megkötésére irányuló szerz_déskötési kötelezettség terheli.

- A lakossági fogyasztók, valamint a kifizetés vételez_, 3*25 A-nál nem nagyobb csatlakozási teljesítmény_ nem lakossági fogyasztók jogosultak egyetemes szolgáltatás keretében villamos energiát vásárolni.

2, Mit jelent a mérlegkör?

A kiegyenlítő energia igénybevételének okozathelyes megállapítására és elszámolására és a kapcsolódó feladatok végrehajtására a vonatkozó felelősségi viszonyok szabályozása érdekében létrehozott, egy vagy több tagból álló elszámolási szerveződés;

3, Mit jelent a profil alapú elszámolás?

Profil elszámolású fogyasztó lehet az a feljogosított fogyasztó, akinek az ellátása a kifizetés hálózatról történik, nem rendelkezik terhelési görbe regisztrálására alkalmas távlelvezhető fogyasztásmérő készülékkel, továbbá a csatlakozási ponton mért fogyasztása tekintetében a névleges csatlakozási teljesítménye 3 x 50 A-nál nem nagyobb, vagy közvilágítás és egyéb, a közvilágítási hálózatról ellátott, azzal együtt vezérelt világítás (telefonfülke, közlekedési jelzőtábla, reklámvilágítás, stb.) céljára vételez. A fogyasztók profilsoportba sorolása az elosztói engedélyesek feladata.

4, Ismertesse a villamos energia piac szerkezetét!

A jelenlegi villamos piaci modell szerint a termelői engedélyes megtermeli, a hálózati engedélyes elszállítja, a villamosenergia-kereskedő pedig árulja a feljogosított fogyasztónak a villamos energiát, miközben az egyetemes szolgáltató a lakossági kisfogyasztókat látja el energiával.

5, Hogyan zajlik egy közbeszerzés?

Azok az intézmények, amelyek közpénzeket, állami adóforintokat költenek el, közbeszerzési eljárásra vannak kötelezve. Ez a sokszor bírált eljárás biztosítja a transzparenciát, dokumentálhatóságot, világos versenyfeltételeket és az egyenlő esélyt minden potenciális résztvevő, ajánlattevő részére. Az eljárás általános szabályait lehet/kell alkalmazni a villamos és gázenergiára is.

- A közbeszerzés értéken a közbeszerzés megkezdésekor annak tárgyáért általában kért, illetőleg kínált - általános forgalmi adó nélküli számított, legmagasabb összegű teljes ellenszolgáltatást kell érteni (a továbbiakban: becsült érték).
- A becsült érték kiszámítása során mindazon árubeszerzések értékét egybe kell számítani, amelyek
- beszerzésére egy költségvetési évben vagy tizenkét hónap alatt kerül sor, és
- beszerzésére egy ajánlattevővel lehetne szerződést kötni, továbbá
- rendeltetése azonos vagy hasonló, illetőleg felhasználásuk egymással közvetlenül összefügg.
- Ha több - egyenként a közösségi értékhatárt el nem érő értékű - beszerzési tárgy együttes értéke miatt e fejezet szerinti közbeszerzési eljárást kell lefolytatni, nem minősül e törvény megkerülésének, ha az egybeszámított értékű beszerzési tárgyakat több, e fejezet szerinti közbeszerzési eljárásban szerzik be.

6, Mit jelent a teljes ellátás?

Teljes ellátás alapú szerződés

Olyan ellátás alapú szerződés, amely nem teszi lehetővé a vevő számára, hogy az ellátás alapú szerződésén kívül további menetrend alapú szerződéseket is kössön ellátásának biztosításra. Egy tipikus teljes ellátás alapú szerződés (a kereskedő és fogyasztó között kötött) általában a következő pontokat is tartalmazza:

- Fogalom meghatározások
- A szerződés tárgya
- A szerződés időbeli hatálya
- A teljesítés helye és ideje
- A szolgáltatott energia minősége
- Együttműködés
- A Határozott Idejű villamos energia igény és teljesítmény adatok
- Szállításra vonatkozó előírások
- A szerződéses ár
- Fizetési feltételek
- Számlakifogás
- A Vevő által nyújtott biztosíték (Bankgarancia)
- Súlyos Szerződésszegés
- A Jelen Szerződés megszűnése
- Nyilatkozatok, Garanciák
- A felelősség korlátozása
- Vis Maior
- Titoktartási kötelezettség

11 Az energetikai audit

Értelmezze a fajlagos villamos energia árat!

Megmutatja, hogy adott fogyasztás után egy egység árát, ami magában foglalja az energia díját és a különböző járulékos díjakat.

Milyen intézmények tartoznak általában egy önkormányzathoz?

Sok és sokféle fogyasztó: Oktatási intézmények, kórház, múzeum, könyvtár, levéltár, szociális intézmények, stb.

Miből tevődik össze a villamos energia ára?

- Rendszerhasználati díj
- Villamos energia díj (menetrend szerinti)
- Kiegyenlítő energia díj
- Energiaadó
- ÁFA

Milyen fogyasztókat preferálnak a kereskedők?

- Legyen nagy a fogyasztó, kevés telephellyel és kevés mérővel (gyárak, üzemek)
- Menetrendes fogyasztás, vagy nem menetrendes, de jól becsülhet_ fogyasztás
- Nincs vezérelt-különmért fogyasztás
- Középfeszültségű vételezés
- Nem profilos fogyasztó (>3*50A)
- Maximum 1 évre vonatkozó fix ár
- Csak energiadíj számlázása, RH díjak nélkül
- „Alkudozós”, többfordulós ármegállapodás
- Következtetések

Milyen információk olvashatók ki a szolgáltatói számlából?

A következő olvasható le a számlákról:

- A szolgáltató adatai
- A vevő és azonosítója
- A postázási cím
- A fogyasztási hely címe és azonosítója
- A mérő azonosító
- Az elszámolási időszak
- Lekötések
- Fogyasztott mennyiségek
- Egységárak
- Adók
- Fizetendő díj
- Pénzügyi adatok, stb.

Miből áll az energetikai audit?

Munka alapvetően a villamos vételezési helyekre, részben a gázvételezésre, illetve érintőlegesen a távfűtésre terjed ki. A főbb lépések:

- Az intézményi lista alapján a fogyasztási helyek bejárása, szemrevételezés
- Az átadott számla adatok feldolgozása, mérőhely lista összeállítás, fogyasztási adat összesítés, fajlagos költségeket számítása

- Egyedi mérések végzése
- Esetleg termovíziós felvételek készítése
- Dokumentálás, prezentálás

Egy bővebb energetikai audit a következő témákat is felölelheti, de az összes pont kidolgozásának ritkán van értelme:

- Milyen a jelenlegi rendszer és üzemviteli gyakorlat performanciája?
- Hogyan lehet a jelenlegi eszkozbázissal javítani a gazdálkodáson?
- Mi az, amit mindenképp tenni/javítani/cserélni kell?
- Mi az, amit célszerű lenne fejleszteni?
- A fejlesztések után hogyan lehetne hatékonyabban üzemelni?
- A szolgáltatói szerződések optimálisak-e (a fogyasztó szempontjából)?

Mire használható a hőkamera?

A villamos-, gáz- vagy távhő alapú fűtés felhasználására ad támpontot a termovíziós kamerával történő felvételek készítése, amely a jelentős hőmennyiség leadását, a „meleg pontokat” emeli ki. Ennek alapján lehet javaslatot tenni hőszigetelésre, nyílászáró cserére, stb.

Mi az audit célja és végterméke?

A munka az egyenetlenségek ellenére mégis a következő nyilvánvaló eredményeket hozza:

- A helyszíni bejárások rámutatnak néhány ellentmondásra, nagyságrendi energiagazdálkodási hiányosságra
- A számlaelemzések alapján nagy volumenű megtakarításra tehetünk javaslatot
- Módszertant adunk, hogy milyen adatok monitorozásával lehet folyamatosan minimális szinten tartani a költségeket.
- A mérőhelyek beazonosításával és a vételezett energia nagyságrendjének bemutatásával kereskedői ajánlatok kérhetőek.

Régi puskából megmaradt:

1, Mi az energiagazdálkodás 3 sarkalatos pontja?

- Minél olcsóbban beszerezni
- Minél jobb hatásfokkal elhasználni
- Minél jobban csökkenteni a veszteségeket

2, Miből áll az energetikai audit?

- Szemrevételezés
- Épületgépészeti áttekintés
- Villamos-energiafogyasztás analízis
- Alternatív energiaforrások alkalmazásának vizsgálata
- Termo víziós felvételek
- Javasolt energetikai projektek, stb.

3, Melyek az energiagazdálkodási rendszer főbb feladatai?

- SCADA
- Adatgyűjtés, strukturált, megjelenítés, riportok, statisztika
- Tervezéstámogatás
- Portfóliókezelés
- Előrejelzés

- Riskmanagement
- Beavatkozás

1.Értelmezze a fajlagos villamos energia árat!

Megmutatja, hogy adott fogyasztás után egy egység árát, ami magában foglalja az energia díját és a különböző járulékos díjakat.

3, Milyen fogyasztókat preferálnak a kereskedők?

- Nagyfogyasztó, kevés telephellyel és kevés mérővel (gyárak, üzemek)
- Menetrendes fogyasztás, vagy nem menetrendes, de jól becsülhető fogyasztás
- Nincs vezérelt-különmért fogyasztás
- Középfeszültségű vételezés
- Nem profilos fogyasztó (>3*50A)
- Maximum 1 évre vonatkozó fix ár
- Csak energiadíj számlázása, RH díjak nélkül
- „Alkudozós”, többfordulós ármegállapodás

4, Miből tevődik össze a villamos energia ára?

- Rendszerhasználati díj
- Villamosenergia díj (menetrend szerinti)
- Kiegyenlítő energia díj
- Energia adó
- ÁFA

Terhelés becslés: Milyen értéket kell becsülni?

- o elektromos fogyasztás
- o eróművi termelő képesség
- o gázfogyasztás
- o vízfogyasztás
- o (táv)hőfogyasztás, stb...

Milyen lehet a becslés előretekintés idelye?

- o rövidtávú (1-3 óra)
- o középtávú (1-15 nap)
- o hosszútávú (1-5 év)

Milyen terhelés típusokat ismersz?

- o egyedi ipari nagyfogyasztók
- o műszakváltásos fogyasztók
- o kommunális lakossági fogyasztók
- o közintézményi fogyasztók
- o kereskedelmi fogyasztók

Mit jelent a korreláció számítás?

- o Milyen mennyiségek és hogyan hatnak a cél értékére?
- o Hány paramétert vegyünk figyelembe?
- o Milyen regisztrációs függvényt alkalmazunk?